

МИКОЛА АНАТОЛІЙОВИЧ САМБОР,

кандидат юридичних наук,

член-кореспондент Національної академії наук вищої освіти України,

Прилуцький відділ поліції ГУНП в Чернігівській області;

 <https://orcid.org/0000-0002-0446-3892>,

e-mail: nikolas783@ukr.net

ОГЛЯД НА СТАН СП'ЯНІННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Досліджено огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, як захід забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення та особливості правового регулювання його застосування під час документування адміністративних правопорушень, а також допустимість використання здобутих даних як доказів під час провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Ключові слова: заходи забезпечення провадження, адміністративне правопорушення, огляд на стан сп'яніння, права і свободи людини.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Провадження у справах про адміністративні правопорушення є надчутливим механізмом, пов'язаним із забезпеченням дотримання, захисту й охорони прав, свобод та інтересів людини і громадянина. Причин для цього багато, але ключовим є те, що під час провадження у справах про адміністративні правопорушення уповноважені посадові особи наділяються повноваженнями з обмеження прав і свобод людини, а саме застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. Такі обмеження прямо передбачені в законі, що вказує на одну з їх ключових правових ознак – законність. Поряд із визнанням законності як ознаки застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення можемо порушувати питання їх конституційності, адже маємо практику, коли Конституційний Суд України визнавав строки застосування такого заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, як адміністративне затримання, неконституційним¹. Указане рі-

шення Конституційного Суду України не стало визначальним для формування доктрини розвитку ефективності правового регулювання застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, спрямованого на утвердження верховенства права, дотримання прав, свобод та інтересів учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Адміністративно-деліктне право та законодавство України потребують реформування на сучасних принципах і засадах, спрямованих на врівноваження правового статусу сторін та учасників провадження, щоб уникнути необґрунтованих переваг прав, свобод та обов'язків. Вирішення вказаної проблеми зумовлюється, перш за все, кількісними показниками, кількістю проваджень, а також учасників, які беруть участь у відносинах, пов'язаних із провадженням у справах про адміністративні правопорушення.

Кількісні показники адміністративно-правозастосовної практики органів поліції, пов'язані з оглядом особи на предмет установлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, є важливими, оскільки від установлення таких ознак залежить наявність правових підстав для складання протоколу про

¹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення та пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» (справа про строки адміністративного

затримання) : від 11.10.2011 № 10-рп/2011 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-11> (дата звернення: 20.06.2020).

адміністративне правопорушення, а в подальшому – притягнення особи до адміністративної відповідальності. Аналіз стану адміністративно-правозастосовної практики одного із структурних (територіальних) підрозділів поліції ГУНП в Чернігівській області у межах однієї адміністративно-територіальної одиниці – району засвідчив, що в 2016 р. поліцейськими було задокументовано 85 правопорушень, відповідальність за вчинення яких передбачено ст. 130 КУпАП, у тому числі 5 повторно, у 2017 р. ця кількість становила 233 правопорушення, з яких 17 вчинено повторно, у тому числі 2 особи вчинили це правопорушення тричі впродовж року; у 2018 р. поліцейськими складено 186 протоколів про адміністративні правопорушення за ст. 130 КУпАП, з яких 26 повторно, у тому числі 10 стосовно осіб, які впродовж року вчинили цей вид правопорушення втретє, а в 2019 р. складено 204 протоколи про адміністративні правопорушення за керування транспортним засобом у нетверезому стані (ст. 130 КУпАП), з яких 31 протокол – стосовно осіб, які вчинили це правопорушення повторно, у тому числі 22 за ч. 3 ст. 130 КУпАП. За 5 місяців 2020 р. вже складено 106 протоколів про адміністративні правопорушення за ст. 130 КУпАП, у тому числі 24 – повторно, з яких 17 – за ч. 3 ст. 130 КУпАП.

На жаль, питання вдосконалення законодавства щодо застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, зокрема огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, на законодавчому рівні не розглядаються. Відсутність цікавості до вказаної проблематики негативно відбивається на стані правозастосування, протидії адміністративним правопорушенням, дотриманні прав і свобод людини, дотриманні принципу допустимості доказів та утвердженні верховенства права у суспільстві в цілому.

Стан дослідження проблеми

Проблемні питання провадження у справах про адміністративні правопорушення стали предметом дослідження С. Гнатюка [1]. Н. Бортник вивчала характеристику заходів забезпечення провадження про адміністративні правопорушення, що посягають на публічну безпеку та громадський порядок [2]. Ми неодноразово приділяли увагу науково-практичному дослідженню питання правового регулювання та застосування окремих заходів забезпечення провадження у справах про адмі-

ністративні правопорушення, зокрема дотриманню прав і свобод людини, а також вдосконаленню процесуальної складової застосування таких заходів [3; 4; 5; 6; 7; 8]. Разом із цим дослідженню заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення на транспорті, зокрема таких, як тимчасове вилучення посвідчення водія, огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і тимчасове затримання транспортних засобів, належної уваги не приділено.

Водночас питання застосування огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі – огляд на стан сп'яніння), як заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення містить низку актуальних питань щодо дотримання прав і свобод людини та громадянина й особливостей процесуальної форми з метою дотримання принципу допустимості вказаного джерела доказів. Значне коло правовідносин, яким притаманні всі ознаки, пов'язані із застосуванням такого заходу забезпечення, як огляд на стан сп'яніння, залишаються недослідженими, що як негативно позначається на теорії адміністративно-деліктного права, так і призводить до неефективного врегулювання суспільних відносин, пов'язаних із провадженням у справах про адміністративні правопорушення, та до необхідності застосування зазначеного виду заходів забезпечення провадження.

Мета і завдання дослідження

Ураховуючи викладене, *метою* статті обрано дослідження питання суті огляду на стан сп'яніння та його відповідності фундаментальним принципам права, ефективності регулювання суспільних відносин під час застосування окремих процесуальних дій адміністративного провадження щодо огляду на стан сп'яніння.

Завданнями дослідження є вивчення сутності та змісту огляду на стан сп'яніння як заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення та особливостей правового регулювання його застосування під час провадження у справах про адміністративні правопорушення, де стан сп'яніння є необхідним та обов'язковим елементом складу адміністративного правопорушення.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному дослідженні практики

правозастосування у справах про адміністративні правопорушення та наявних наукових поглядів щодо застосування огляду на стан сп'яніння як заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. На підставі узагальнення практики зроблено теоретичні висновки та надано практичні пропозиції, спрямовані на формування правової доктрини вдосконалення законодавства про адміністративні правопорушення, зокрема щодо процесуальної форми, з метою формування правових механізмів реального захисту прав, свобод та інтересів людини як учасника провадження у справах про адміністративні правопорушення у разі застосування до особи огляду на стан сп'яніння, а також формування єдиних підходів до розуміння допустимості такого джерела доказів, яким зафіксовано стан сп'яніння.

Виклад основного матеріалу

Визначальними є правові підстави діяльності суб'єктів владних повноважень, наділених правом складати протоколи про адміністративні правопорушення, в яких обов'язковим елементом об'єктивної сторони є стан сп'яніння правопорушника, та реалізація таких повноважень у встановлених Конституцією України межах і відповідно до законів України на основі суворого додержання законності. Отже, застосування заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення – огляду на стан сп'яніння – має здійснюватися за процедурою, чітко визначеною в нормах права.

Право – це продукт людської діяльності в середовищі подібних до себе (в суспільстві), метою якого є впорядкування відносин його членів у спосіб, що має забезпечити свободу існування та розвитку кожної особистості шляхом установа нормативних приписів, які не допускають зловживання можливостями особи в реалізації її інтересів та пригнічення інтересів інших [9, с. 63]. Ефективність урегулювання суспільних відносин за допомогою норм позитивного права гарантує зрозумілість норм для учасників суспільних відносин, необхідність їх дотримання чи використання, а також сприятиме необхідності утримання від учинення дій, заборонених позитивним правом.

Найяскравіше, на наш погляд, ефективність позитивного права позначається на нормах, пов'язаних з обмеженнями прав і свобод, зокрема з обмеженням права людини на свободу пересування та її недоторканність, а позбавлення цих прав, хоча й на нетривалий час,

спостерігається під час документування правопорушень на транспорті, а саме в разі керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані сп'яніння під час проведення огляду на стан сп'яніння.

Порядок проведення огляду водіїв транспортних засобів на стан сп'яніння регламентовано нормами Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затвердженою спільним наказом МВС України та МОЗ України від 9 листопада 2015 р. № 1452/735¹ (далі – Інструкція від 9 листопада 2015 р.). Серед усього слід виділити декілька актуальних питань, які призводять до порушень прав і свобод особи, яка притягується до адміністративної відповідальності: 1) місце проведення огляду на стан сп'яніння; 2) час, який витрачається на огляд на стан сп'яніння.

Щодо місця огляду водія на стан сп'яніння слід урахувати сучасну правову доктрину, в тому числі озвучену Європейським судом з прав людини у відповідних його рішеннях. Так, у своєму Рішенні від 20 лютого 2020 р. у справі «Zelčs v. Latvia» Європейський суд з прав людини погодився з думкою, що тримання заявника в поліцейському автомобілі не було передбачено законом з огляду на § 1 ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [10]. Отже, здійснення огляду на стан сп'яніння водія з використанням технічних засобів має відбуватися поза транспортним засобом поліції. На наш погляд, оскільки огляд на стан сп'яніння зумовлює необхідність перебування водія поряд із поліцейським усупереч волі водія, вказаний захід має оформлятися протоколом адміністративного затримання. Водночас зауважимо, що ст. 260 КУпАП не передбачає таких правових підстав для адміністративного затримання, як огляд на стан сп'яніння. Указаними правовими проблемами застосування адміністративного затримання під час огляду на стан

¹ Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : Наказ МВС України та МОЗ України від 09.11.2015 № 1452/735 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15> (дата звернення: 20.06.2020).

сп'яніння ці проблеми не вичерпуються й породжують нові.

Водій транспортного засобу, який не відмовився від огляду на стан сп'яніння на місці зупинки транспортного засобу або не згоден з його результатами, направляється для огляду лікарем закладу охорони здоров'я. Цікаво, що спеціальна норма¹, яка регулює порядок направлення водія до закладу охорони здоров'я, не містить зразку такого направлення. Не врегульовано нормами права і питання доставлення водія до закладу охорони здоров'я. Ураховуючи правові позиції Європейського суду з прав людини у справі «Zelčs v. Latvia», законність доставлення водія службовим автомобілем поліції без адміністративного затримання ставить під сумнів допустимість проведення огляду на стан сп'яніння та його результатів, адже такий водій зобов'язаний підкорятися наказові поліцейського та обмежується у свободі пересування. Маємо наголосити на тому, що всі ці дії здійснюються в порядку, встановленому нормами, які містяться у ст. 266 КУпАП та згаданих вище підзаконних нормативно-правових актах України. Такі обмеження прав і свобод водія не збалансовуються відповідними обов'язками уповноважених посадових осіб щодо процесуального оформлення вказаних дій і дотримання передбачених нормами позитивного права імперативів щодо реалізації відповідних повноважень з порядку огляду на стан сп'яніння.

Ми глибоко переконані, що сучасний стан суспільних відносин потребує вдосконалення правового регулювання порядку огляду особи на стан сп'яніння та її направлення для такого огляду до закладів охорони здоров'я. На нашу думку, вказане суперечить міжнародним стандартам захисту прав і свобод людини. Очевидно, що допуск до керування транспортним засобом водія, щодо якого існує підозра в керуванні транспортним засобом у стані сп'яніння, є прямим порушенням законодавства поліцейськими. Тому вважаємо, що це не скасовує навіть те, що безпосередньою підставою

¹ Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 № 1103 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-2008-p> (дата звернення: 20.06.2020).

для такого огляду в закладі охорони здоров'я є інтерес водія, оскільки останній є наслідком застосування заходів державного впливу до такого водія та підкоряється інтересу загальному, а тому ми глибоко переконані, що такі дії мають бути процесуально оформлені, що сприятиме утвердженню верховенства права в Україні та забезпеченню прав, свобод та інтересів людини і громадянина.

Відповідно до вимог частин 2, 3 ст. 266 КУпАП, пунктів 6, 7 Інструкції від 9 листопада 2015 р., пунктів 4, 6 Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду (далі – Порядок від 17 грудня 2008 р.), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р., огляд на стан сп'яніння проводиться поліцейським на місці зупинки транспортного засобу із використанням спеціальних технічних засобів у присутності двох свідків або лікарем закладу охорони здоров'я. «Водій, що відмовився від проведення огляду на стан сп'яніння на місці зупинки транспортного засобу..., направляється для проведення огляду до відповідного закладу охорони здоров'я». Згідно з п. 8 вказаного вище Порядку від 17 грудня 2008 р. у разі відмови водія від проведення огляду в закладі охорони здоров'я поліцейський у присутності двох свідків складає протокол про адміністративне правопорушення, в якому зазначає ознаки сп'яніння та дії водія щодо ухилення від огляду. За змістом викладених вище вимог закону підставою для складення протоколу про адміністративне правопорушення за відмову від проходження огляду на стан сп'яніння є встановлення того, що у водія наявні ознаки алкогольного сп'яніння та він відмовився у присутності двох свідків як від проходження огляду на місці зупинки транспортного засобу поліцейськими, так і від проведення такого огляду в закладі охорони здоров'я. Зазначені обставини мають бути підтверджені належними і допустимими доказами. Відповідно до ч. 5 ст. 266 КУпАП недотримання визначеної законом процедури має наслідком її недійсність².

² Постанова Чернівецького апеляційного суду від 02.10.2019 : справа № 723/2219/19 // Zakon Online : сайт. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/84683252> (дата звернення: 20.06.2020).

Упевнені в тому, що огляд на стан сп'яніння як процесуальна дія та відповідний акт, як юридично оформлений результат такого огляду, який здійснюється в закладах охорони здоров'я, а не за місцем вчинення адміністративного правопорушення, повинен визнаватися допустимим доказом лише у разі застосування до особи адміністративного затримання. Зазначене є логічним висновком з норми, що міститься у ст. 260 КУпАП, а також змісту самого затримання, коли така особа змушена підкорятися наказові поліцейського та бути поряд із ним, зокрема кудись доставлятися (їхати в поліцейському службовому автомобілі тощо), оскільки водій у разі підозри в керуванні транспортним засобом у станні сп'яніння підлягає відстороненню від його керування. Навіть норма ст. 266 КУпАП не встановлює обов'язку для водія проходити відповідний огляд, так само такий обов'язок не встановлено і нормою, що міститься у ст. 16 Закону України «Про дорожній рух»¹. Відповідно, прогалиною законодавчого регулювання є й те, що нормами КУпАП не визначено місце проведення такого огляду поліцейськими, а саме формулювання «за місцем вчинення правопорушення» чи «на місці вчинення такого правопорушення» мають різний зміст, зокрема правовий². Тобто виникає низка питань правового регулювання відносин поліцейських та водіїв, пов'язаних з організацією та проходженням огляду водіїв на стан сп'яніння, а також обмеженнями прав і свобод водіїв під час організації та проведення таких оглядів.

Існує також інша проблема, пов'язана з установленням події правопорушення та винності особи, а саме проблема сприйняття показань свідків та їх об'єктивності на підтвердження обставин, що підлягають доказуванню, в тому числі під час огляду на стан сп'яніння. Доволі часто уповноважені складати протоко-

ли про адміністративні правопорушення посадові особи вказують як свідків своїх колег, наприклад, один із поліцейських наряду поліції, який виявив правопорушення, складаючи протокол про адміністративне правопорушення, у протоколі зазначив свого напарника як свідка правопорушення. З одного боку, це цілком узгоджується із вимогами норм КУпАП, зокрема зі ст. 272. Разом із цим, важливим є сприйняття та впровадження практики правозастосування щодо об'єктивності показань такого свідка.

Стосовно доводів про неврахування судом показання свідка – посадової особи органу публічної влади, а саме Національної поліції, колегія суддів Касаційного адміністративного суду зазначила таке: цінність свідка полягає в його безпосередньому об'єктивному сприйнятті обставин справи за допомогою органів чуттів і відсутності юридичної зацікавленості у вирішенні справи. Саме з огляду на своє нейтральне становище людина здатна об'єктивно та правильно засвідчити події і факти так, як вони дійсно відбувалися, для можливості уникнення формалізму та зловживання процесуальними правами. Натомість на підставі показань свідків не можуть установлюватися факти, які з огляду на закон або звичай установлюються в документах³. Не можна оминати увагою й положення Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду, який вважає безпідставним урахування пояснень службової особи суб'єкта публічної адміністрації як доказу вчинення особою адміністративного правопорушення. Суд зазначає, що свідчення зазначеної особи не можуть вважатись об'єктивними доказами у справі, оскільки така особа є представником суб'єкта владних повноважень, який виконує функції нагляду та контролю за безпекою дорожнього руху⁴. Разом із цим, на нашу думку, відсутність відповідної процесуальної фіксації процедури огляду на стан сп'яніння та зазначення у ній відповідних свідків створює умови

¹ Про дорожній рух : Закон України від 30.06.1993 № 3353-ХІІ // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12> (дата звернення: 20.06.2020).

² Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення : від 26.05.2015 № 5-рп/2015 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-15> (дата звернення: 20.06.2020).

³ Постанова Верховного Суду України від 29.04.2020 : справа № 161/5372/17, провадження № К/9901/34016/18 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88986779> (дата звернення: 20.06.2020).

⁴ Постанова Верховного Суду України від 15.04.2020 : справа № 489/4827/16-а, провадження № К/9901/33507/18 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88810587> (дата звернення: 20.06.2020).

для однобічного формування доказів виключно винуватості особи та необ'єктивності встановлення істини у справі.

Важливим є також те, що норми КУпАП узагалі не регулюють відносини з огляду на стан сп'яніння осіб, які не є водіями, хоча з'ясування вказаного питання у низці норм є визначальним для кваліфікації діяння як адміністративного правопорушення та застосування до особи заходів адміністративної відповідальності (рівною мірою це стосується, наприклад, правопорушення, склад якого описано у ст. 178 КУпАП).

На наш погляд, доречно, щоб такий захід забезпечення, як відсторонення водія від керування транспортним засобом, мав процесуальну форму, у зв'язку із чим вважаємо за необхідне доповнити ст. 266 КУпАП частиною восьмою такого змісту: «Про відсторонення осіб від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами уповноваженими посадовими особами складається протокол». Вважаємо, що значна кількість нормативно-правових актів, які встановлюють, змінюють або припиняють (скасовують) загальні правила регулювання однотипних відносин, розрахованих на довгострокове та неодноразове застосування¹, повинні містити якісні норми, перш за все з огляду на визнаний принцип верховенства права, дотримання прав, свобод та інтересів людини. Будь-які похідні дії після моменту, з якого особа зобов'язана була підкорятися наказам уповноваженої посадової особи щодо проходження нею огляду на стан сп'яніння, за умови, що така особа не була піддана адміністративному затриманню, слід вважати незаконними, оскільки прямо порушується процесуальна норма їх вчинення.

Водночас ми впевнені, що відсторонення водія та проведення його огляду на стан сп'яніння – це два різні заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. Як наслідок вважаємо, що проведення огляду на стан сп'яніння (і не лише водія!) зумовлює обмеження права на свободу та особисту недоторканність та свободу пересування, у зв'язку з чим переконані, що проведення вказаних процесуальних дій має відбуватися виключно після адміністративного затримання та оформлення цієї процесуальної дії протоколом. За відсутності такого

протоколу результати огляду на стан сп'яніння мають бути визнані недопустимим джерелом доказів, оскільки отримуються з порушенням прав і свобод людини та громадянина, а відповідно і похідні від нього джерела доказів є недопустимими. Визнання таких доказів допустимими призводить не лише до сваволі та безкарності, а й підриває авторитет органів влади, сіє зневіру серед населення в законності дій посадових осіб органів влади та управління. Рівною мірою це стосується й інших адміністративних правопорушень, документувати які неможливо без здійснення огляду особи на стан сп'яніння.

Висновки

Підсумовуючи дослідження, констатуємо, що проблема правового регулювання огляду на стан сп'яніння як заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення в Україні залишається невирішеною. Відсутність належної уваги до неї з боку законотворця не збалансовується науковими пошуками у вказаній сфері, як наслідок низка важливих питань, пов'язаних із дотриманням прав і свобод людини, залишається відкритою. Безумовно, ухвалення нового Кодексу України про адміністративні правопорушення вирішить указану проблему, якщо будуть ураховані розроблені в науці доктринальні погляди на вказане питання. Однак народні депутати переймаються вирішенням низки економіко-правових питань, а питання правового регулювання адміністративної відповідальності залишаються на другому, якщо не третьому чи ще більш віддаленому плані.

Переконані, що обмеження волі, свободи пересування, права на свободу та особисту недоторканність та інших прав і свобод може здійснюватися виключно у правовому колі, що передбачається адміністративним затриманням, оскільки затримання створює і гарантії захисту прав і свобод затриманого, збалансовуючи можливості учасників провадження. Слід пам'ятати, що суб'єкти, наділені повноваженнями документувати адміністративні правопорушення та застосовувати заходи забезпечення у справах про адміністративні правопорушення, мають діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією та законами України².

¹ Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 20.06.2020).

² Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 20.06.2020).

Тому застосування такого заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, як огляд на стан сп'яніння, у цілях, прямо передбачених законодавством, гарантує не лише дотримання прав, свобод та інтересів людей, а й сприятиме утвердженню принципів верховенства права та законності в діяльності органів публічної адміністрації, яким надано повноваження документувати адміністративні правопорушення чи притягати суб'єктів до адміністративної відповідальності, а також дозволить судам ухвалювати рішення на підставі принципів судочинства, які не викликають спротиву та обурення суспільства.

Вважаємо, що огляд на стан сп'яніння має здійснюватися після адміністративного затримання як первинного заходу забезпечення, тому норми ст. 266 КУпАП повинні бути гармонізовані з нормами ст. 262 КУпАП, що створить процесуальні гарантії законного обмеження прав і свобод особи, яка підлягає огляду на стан сп'яніння, а також не допустить зловживання такими обмеженнями з боку посадових осіб, уповноважених здійснювати вказаний огляд. Оскільки ж такі заходи спрямовано на повне, неупереджене вирішення справи про адміністративне правопорушення по суті, останні за своїм змістом належать до заходів забезпечення провадження у справі про адміністративне правопорушення.

Як наслідок такі заходи повинні процесуально фіксуватися у відповідних протоколах, а за відсутності останніх, вважаємо, що такі заходи й отримані під час них результати цілком можна визнавати недопустимими доказами. Крім цього, оскільки проведення таких дій прямо пов'язано з обмеженням свободи пересування та особистої недоторканності, останні повинні проводитися виключно в умовах адміністративного затримання особи. Також доречно, щоб Кабінет Міністрів України ухвалив порядок та правила направлення й огляду громадян на стан сп'яніння, оскільки вказане питання взагалі не вноормовано. Такі прогалини законодавчого регулювання негативно відбиваються на стані законності, а правозастосовна практика у справах про адміністративні правопорушення за ст. 178 КУпАП (яка, до речі, є однією з найдовших), схильна до дій за аналогією, тобто жодним чином не фіксуючи факти огляду осіб на стан сп'яніння.

Упевнені, що запропоновані зміни до законодавства сприятимуть розбудові галузі адміністративно-деліктного права та його інститутів, що не лише позитивно впливатиме на систему права і законодавства незалежної України й підняття авторитету її правової системи у світі, а й слугуватиме переконливим аргументом для громадян щодо можливості стати жертвою свавілля владних органів.

Список бібліографічних посилань

1. Гнатюк С. С. Провадження в справах про адміністративні проступки: проблемні питання структури : монографія. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2011. 156 с.
2. Бортник Н., Вітик О., Малець М. Характеристика заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, що посягають на публічну безпеку та громадський порядок. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2019. Вип. 22. С. 138–146. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/nov/19969/bortnikvitikmalec.pdf> (дата звернення: 20.06.2020).
3. Самбор М. Повідомлення родичів у разі застосування заходу забезпечення провадження у справі про адміністративне правопорушення у вигляді адміністративного затримання. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2017. № 2 (105). С. 45–51.
4. Самбор М. А. Дотримання строків розгляду справи про адміністративне правопорушення за ст. 173 (дрібне хуліганство) Кодексу України про адміністративні правопорушення та застосування адміністративного затримання під час розгляду такої справи. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*. 2013. Т. 26 (65), № 1. С. 110–118.
5. Самбор М. А. Вплив міжнародних норм щодо дотримання права на свободу та особисту недоторканність людини на врегулювання відносин із застосування доставлення та затримання особи під час провадження у справах про адміністративні правопорушення // *Міжнародні стандарти у галузі прав людини: реалії та перспективи українського законодавства : матеріали круглого столу (м. Дніпропетровськ, 10 груд. 2012 р.) / уклад. Л. А. Філяніна*. Дніпропетровськ : Дніпропетровськ. держ. ун-т внутр. справ, 2013. С. 63–68.
6. Самбор Н. А. Административное задержание как мера обеспечения производства по делу об административном правонарушении и установление личности задержанного. *Административное право и процесс*. 2017. № 11. С. 69–75.
7. Самбор Н. А. Доставка как мера административного обеспечения производства по делам об административных правонарушениях: процессуальные вопросы законности применения ограниченной прав и свобод человека. *Административное право и процесс*. 2012. № 11. С. 50–54.
8. Самбор М. А. Доставка під час провадження у справах про адміністративні правопорушення за законодавством України. *Правничий часопис Донецького університету*. 2012. № 1 (27). С. 40–47.

9. Самбор М. Право як поняття та підходи до його розуміння. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2011. № 87. С. 59–63.

10. Дроздов О., Дроздова О. Чому порушника ПДР не можна тримати в поліцейському автомобілі // *Закон і Бізнес* : сайт. 11.04.2020. URL: https://zib.com.ua/ua/142202-espl_poyasniv_chomu_porushnika_pdr_ne_mozhna_trimati_v_polic.html?fbclid=IwAR2PjPlPnAC7z_OXY5t9_qL-qNpnMCVpG7PG2U9mpKXouoLMPJSRBB6MJg (дата звернення: 20.06.2020).

11. Самбор М. Погляди на концепції реформування адміністративно-деліктного законодавства України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 2. С. 61–68.

12. Пугач А. В. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2019. 20 с.

13. Комзюк М. А., Кущенко В. О., Комзюк А. А. Правові засади застосування поліцейськими адміністративного затримання // *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України* : зб. наук. пр. за матеріалами II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 21 квіт. 2017) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підгот. ф-ту № 2. Харків, 2017. С. 321–326.

14. Поцілуйко В. М. Процесуальні особливості застосування заходів забезпечення провадження в кримінальних справах та справах про адміністративні правопорушення: порівняльно-правовий аналіз : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2018. 20 с.

Надійшла до редколегії 23.06.2020

САМБОР Н. А. ОСВИДЕТЕЛЬСТВОВАНИЕ НА СОСТОЯНИЕ ОПЬЯНЕНИЯ: ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ И СОБЛЮДЕНИЯ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА

Исследовано освидетельствование на состояние алкогольного, наркотического или иного опьянения, а также на пребывание под воздействием лекарственных препаратов, снижающих внимание и скорость реакции, как мера обеспечения производства по делам об административных правонарушениях и особенности правового регулирования его применения при документировании административных правонарушений, а также допустимость использования полученных данных в качестве доказательств в ходе производства по делам об административных правонарушениях.

Ключевые слова: *меры обеспечения производства, административное правонарушение, освидетельствование на состояние опьянения, права и свободы человека.*

SAMBOR M. A. EXAMINATION AND THE STATE OF INTOXICATION: FEATURES OF LEGAL REGULATION AND OBSERVANCE OF HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS

The author of the article examines the state of alcohol, drugs or other intoxication, as well as the influence of drugs that reduce the attention and speed of reaction, as a measure to ensure the proceedings in cases of administrative offenses, and features of legal regulation of its use during documentation of administrative offenses, as well as the admissibility of using the obtained data as evidence in proceedings on administrative offenses.

The examination of the state of intoxication is not just a measure to ensure the proceedings in cases of administrative offenses, but a necessary procedural action, which allows to assert the presence in the actions of a person of an administrative offense.

It is alleged that an examination of the state of intoxication, in particular of drivers, is possible only if they are detained administratively. It is applied to the documentation of other administrative offenses, the proof of which requires the establishment of a state of intoxication. In other circumstances, such an examination of intoxication should be considered inadmissible evidence in an administrative offense case, since it was obtained in substantial violation of human rights and freedoms, including the right to liberty and security, as well as a number of other rights, which the detained person failed to exercise.

It is appropriate that such a security measure as the removal of a driver from driving the vehicle had a procedural form, in this regard, we consider it necessary to supplement the Art. 266 of the Code of Administrative Offenses with Part 8 of the following wording: «On the removal of persons from driving vehicles, river and small vessels authorized officials execute the minutes».

We are confident that the offered amendments to the legislation will contribute to the development of administrative tort law, its institutions, which positively affect both the legal system and legislation of independent Ukraine, raising the prestige of its legal system in the world, and serve as a convincing argument for citizens to become victims of arbitrariness of authorities.

Key words: *enforcement measures, an administrative offense, review of intoxication, human rights and freedoms.*